

BELVEDERE

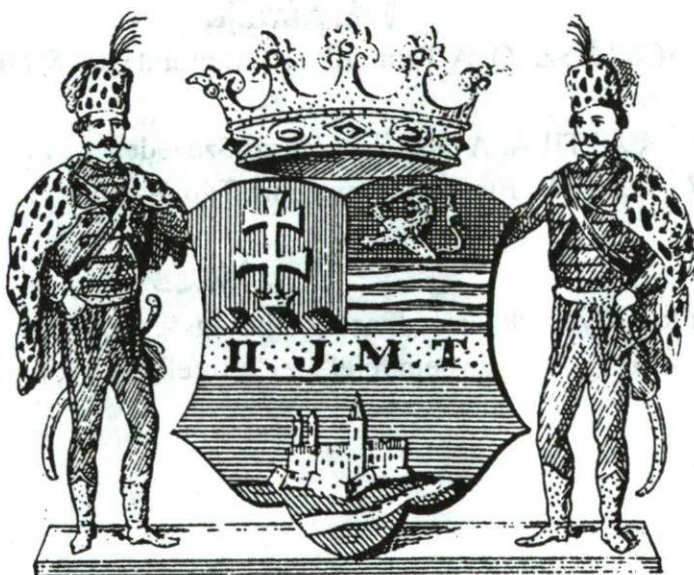
MERIDIONALE

A JGYTF TÖRTÉNÉSZHALLGATÓINAK LAPJA

Szerkeszti: Annus Gábor, Kersner Ákos, Soós Mihály

"Friss hantok illata"
Ozsváth Gábor

"Nem egyeztethető össze a renddel"
Numerus clausus

Temes

"Kivonulásunkat taps kísérte"
Egy RMDSZ-képviselő beszámolója

MCMXC November

Tartalom

II. évfolyam 6. szám

1990. november

JÓZSEF ATTILA: [Ős patkány terjeszt kórt...] 3

Hajdani vármegyéink

Temes vármegye 4

Erdély

OZSVÁTH GÁBOR: Halottaink nyomán 5

INCZE BÉLA: Egy RMDSZ-képviselő beszámolója az
októberi bukaresti eseményekről 8

Kárpátalja

ZUBÁNICS LÁSZLÓ: A Templomos lovagrend vára Szerednyén ... 10

KANCSÁR ATTILA: A *numerus clausus* Szegeden 12

ALBERT GÁBOR: Blaskovich-múzeum Tápiószelén 16

Anekdotakincs

Orvosi titok; Gyakorló órák; Igazság a hazugságról; A becsületes
elvesztő; Hát egy számár nem felel meg?; Intelligencia kérdése 19

Kiadja: A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Történettudományi Tanszékének IV. Béla Köre

Kiadásért felel: Dr. Szegfű László

Megjelenik: 250 példányban

József Attila:

Ős patkány terjeszt kórt miköztünk,
a meg nem gondolt gondolat,
belezabál, amit kifőztünk,
s emberből emberbe szalad.
Miatta nem tudja a részeg,
ha kedvét pezsgőbe öli,
hogy iszonyodó kis szegények
üres levesét hörpöli.

S mert a nemzetekből a szellem
nem facsar nedves jogokat,
hát egymás ellen új gyalázat
serkenti föl a fajokat.
Az elnyomás csapatban károg,
élő szívre, mint dögre száll -
s a földgolyón myomor szivárog,
mint hülyék orcáján a nyál.

Lógatják szárnyuk az ínségnek
gombostűjére szúrt nyarak.
Bemásszák lelkünket a gépek,
mint aluvót a bogarak.
Belsőnk odvába bútt a hálás
hűség, a könny lángba pereg -
űzi egymást a bosszúállás
vágya s a lelkiismeret.

S mint a sakál, mely csillagoknak
fordul kihányni hangjait,
egünkre, hol kínok ragyognak,
a költő hasztalan vonít...
Óh, csillagok, ti! Rozsdás, durva
vastörökül köröskörül,
hányszor lelkembe vagytok szúrva -
(itt csak meghalni sikerül).

S mégis bízom. Könnyezve intlek,
szép jövőnk, ne légy ily sivár!...
Bízom, hisz, mint elődeinket,
karóba nem húznak ma már.
Majd a szabadság békessége
is eljön, finomul a kín -
s minket is elfelednek végre
lugasok csendes árnyain.

(1937)

Hajdani vármegyéink

Temes

Temes vármegye területe a Marostól a Dunáig s Torontál és Krassó-Szörény határvonaláig 7438 kilométerre terjed. Lakossága közel félmillió.

Szent István királyunk uralkodása alatt 1030 táján alakult ki Temes vármegye, a csanádi püspökség felállításával egyidőben.

Szent László országlata alatt, 1091-ben történt Kapolcs kun vezér betörése mintegy 40.000 főnyi csapattal. László király értesülvén pusztításairól, seregét Horvátországból gyors menetekben Kapolcs üldözésére vezeté. Az ütközet Temesmegye területén zajlott. A legenda szerint *"a kunok sok aranyat és ezüstöt hánytak vala maguk előtt, hogy a magyarok figyelmét e zsákmányra tereljék; de László mind kövekké változtatta e kincseket s vitézei annak következtében el sem álltak az ütköztől"*.

Nagy szerepe volt a megyének a *Hunyadiak* életében is. Egyes föltevések szerint Hunyadi János itt, a család hollósi birtokán született. Temesmegye később is Szilágyi Mihályt és Mátyást támogatta.

1514-ben itt, Temes vármegyében és Temesvár városában játszódtak le a *Dósa-féle parasztlázadás* gyászos végjelenetei.

1552-ben Temesvárt Mohammed Szokoli beglerbég 100.000-nyi hadával, *Losonczy István* elszánt védelme és hősi halála után július 30-án elfoglalta. A hódoltság alatt Temesvár városa lett a Tisza-, Duna-, Maros- és Erdély-közi ejáletnek.

1716-ban indult *Savoyai Jenő* herceg Temesvár felszabadítására. Október 12-ével, a vár elfoglalásával felszabadult az egész Dél-Magyarország. A győzelmes Savoyai Jenő a temesi tartományt *Temesi Bánsággá* (Temeswarer Banat) szervezte át az uralkodóház nagyobb dicsőségére.

1848. márciusában Temes vármegye alispánja rendkívüli gyűlést tartott, hogy *"a reformnak e nagyszerű diadalában Temes vármegye is résztvegyen és a helytartótanáctól is engedélyezett eredmények élvezetébe lépjen"*.

A szabadságharc bukása után az 1849. november 16-i pátenst a tartomány közigazgatását egy Temesvárott székelő tartományfőnökre ruházta. A megye szabadsága csak a kiegyezés után tért vissza.

(Dr. Szentkláray Jenő: Temes vármegye története a műve alapján, Bp. Országos Monográfiai Társaság, 1912.)

Erdély

Ozsváth Gábor:

HALOTTAINK NYOMÁN

Indulnom kéne, mint annyiszor immár pörgő éveim alatt, gyertyát gyűjtanom. Tétovázom, testben nem, de lélekben indulok. Hol is kezdjem?

Egyre tódulnak elém a kopjafák, sírkövek. A székely ész megannyi fortélyos, örök irományai, melyeket meghamisítani nem lehet. Történelem ez, melyet a székely balták, vésők nem zsebrevágható könyvbe, vagy gyűrődő papírra, hanem kőbe, fába írtak, melynek ábécéje ott van a lelkekben.

Már vastag, ezerszínű szőnyeget borított alám a *Hargita*, a *Vécer*, a *Nagyerdő*, *Őrkő*, *Murgó* meg a *Kakukk-hegy*. Dombok közt - mint a fateknőben nagyanyám frissen sült kenyerai - sorakoznak szépen *Erdővidék* székely falvai.

Itt elől, ez a dűcos, megnyúlt gyönyörű kenyér, *Kisbacon*. *Benedek Elek* szavait hallom:

"Az ország nyelvét meg kell tanulnotok, de anyanyelveteket nem szabad elfelejtenetek".

Ott világít a falu szélén az égő gyertyák fényétől az ősi temető. Gyertyát gyűjtök *Benedek Elek* és az őt halálba kísérő neje, *Mária* sírjánál.

Ükapám hantjánál elmormolok egy imát és sietek tovább. Emez itt jobbra *Bibarcfalva*. A gyertyák halovány fényénél ismerős arcok. Együtt sírnak, gyászolnak a családok. *Bartis Ferenc*, *Ozsváth Sámuel*, *Váradi József*, az 1864-es összeesküvés székely vértanúinak leszármazottai. Szomjamat nem sörrel, borral, hanem szépen pezsgő "borvízzel" oltom.

Ráköszönök a gyönyörűen faragott székelykapu alatt álló tiszteletesre. Újra előjönnek szavai, melyeket e kis falu templomának Szent Lászlót ábrázoló freskója előtt hallottam:

"Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek kemények."

Szinte elhaladtam a kis *Bodos* mellett, úgy elrejtőzött a dombok árnyékában. *Budai Domokos* ősalmafáján termett almával kezemben hagyom el. Elöttem tábla, rajta valaha ez állt: *Barót*. A nyelvújító *Baróti Szabó Dávid* és *Gál Mózes* ifjúsági író szülőfalujában találkoztam a kései utódokkal, akik nap mint nap leszállnak a mélybe.

Magyar Lajos így szól róluk:

"S akiben magzik gyengeség
 Fekete arca fehéredjen el
 Vesse ki magából az éjszaka
 Fusson innen a fehér fénybe fel."

Tovább lépve hallom, mint cseng a macskakövön a szabadságharc honvédezredese, *Gál Sándor* sarkantyúja. E hang már eltompult. Fények, millió kis gyertya lángja odakinn az örök honban. Hanttól-hantig bolyongok, mindenütt gyertyát hagyva. Ezt *Gáspár bátyámnak*, ezt *Hajnikának*, ezt *Döme bátyónak*... Majd a plébános hangja cseng fel:

"Győzhetetlen én köszálom..."

"Tebenned bíztunk eleitől fogva..."

Elköszönve ettől a győzhetetlen köszáltól, tovább, *Vargyasra*, a *Danielek* ősi falujába sietek, *dr. Borbáth Károly*, a mártír történész kopjafájához. Rápillantok. Néhány ismerős faragott jel: csillag, lámpás, a Föld, Félhold és a Nap; mind-mind jelképei e székely nagyság életének.

A gyertyacsonkok és krizantimok sokaságát látva újra érzem, hogy ő köztünk maradt, csak a teste ment el.

Nem mulaszthatom el betérni *Máté Ferihez*, a temetők élő lapjainak művészi írójához, kinek vésője nyomán örök iromány, faragott mű marad elmúlászatlan.

Majd *Száldobos*, *Bardóc*, *Erdőfüle* következnek. Gyertyát hagyok barátaim sírjánál, ajakomon imát rebegve fától-fáig.

Magyarhermány és *Bodvaj*, nem önt itt már ágyút sem *Gábor Áron*, sem más, visszhangozza bár a Kakukk-hegy meg a Murgó, mint "dörögnek a völgyben a székely harangok".

Szárazajta. Megannyi gyógyulni nem tudó nyitott seb. Itt azok gyűjtanak gyertyát, kik látták férjeik, apáik, testvéreik véres haláltusáját. Elevenen ott él még bennük a megpattant szemgolyók, lehulló fejek, ökölbe szorult kezek, szitokra vagy imára nyílt ajkak örökre befejezetlen mozzanata.

Majd át a Véceren, *Köpec* és *Miklósvár*. Virrasztó, emlékező nép.

"Baj van Köpecen."

Mennyi aktualitással teli e múlt századi mondás. Akkor házak égtek hamuvá, s a nép vált hajléktalanná. Ma talán e házak válnak elhagyottá.

Közép- és Nagyajta. *Kriza János*, *Cserei Mihály*, *Cserei Farkas*, *Molnos Dávid* eszembe juttatják *Kriza* szavait:

"Erdővidék az én hazám.

Katonának szült az anyám.

Zöld erdő zúgásán,

Vad galamb szólásán

Nevelt jóapám."

Majd *Apáca*. *Apáczai Csere János* és *Bartalis János* költő talán nem szorul bemutatásra. Se *Bölöni Farkas Sándor*.

Csak úgy futtában végigrohantam mindenütt. Olvadó viasz és a friss hantok édeskés-kesernyész illata vesz körül.

Új hantok. Tegnap még közeli ismerősök. Imre, Gáspár, Jakab, és a gyertya fényénél nem látom Nándort, Jenőt, Jóskát.

Torkom egyre jobban elszorul.

Kányádi szavaival próbálom elnyomni. Hallom kérdését:

*"Tépték-e ki gyökeredet,
faragták-e a csontodat?"*

Majd *Tompa* szavai:

*"Szorítsad Imre...
S ne hagyd magad Áron."*

Már csak lélekben tettem, mit tettben kellett volna. *Reményik* szavaival mondom:

*"De aki másképp tehetne helyünkben
Az vesse reánk az első követ.
Minden percünk kínzó kiegyezés
Ahogy lehet..."*

Incze Béla:

EGY SZÉKELYUDVARHELYI RMDSZ-KÉPVISELŐ BESZÁMOLÓJA AZ OKTÓBERI BUKARESTI ESEMÉNYEKRŐL

A fő téma a múlt hetekben - azok közül, amelyek bennünket legjobban érintenek, - az a támadás és rágalomsorozat, amely az *AUR* (több pártot tömörítő egységszervezet, melyhez a *Vatra* is csatlakozott) képviselői részéről ért bennünket. A hangulatkeltés az RMDSZ-képviselők, s így a magyarság ellen olyan méreteket öltött, hogy a parlamenti csoportunk elhatározta, ha a Ház elnöke a következőkben sem lép fel kellő eréllyel, ha még egy ellenünk irányuló támadás elhangzik, testületileg kivonulunk a teremből. Ami szenzációt keltett, nemcsak mi, hanem *RMDSZ-szenátoraink* is kivonultak ugyanaznap, pár órás eltéréssel, de ők már teljesen más okból.

A hadjárat ellenünk akkor kezdődött, amikor *Gambra* képviselő úr, az *AUR* egyik szócsöve felemlegette az október 6-i aradi koszorúzási ünnepségeket, és azokat a képtelen rágalmakat, amelyek azután több lapban is megjelentek, amelyek szerint *"helytelen volt megemlékezni arról a tizenháromról, akik tulajdonképpen nem is hősök, hanem árulók (!?), hiszen több mint kétszáz román falut felégettettek, negyvenezer románt felakasztat-tak és a varjakkal etettek meg!"* Érdekes volt, hogyan reagáltak *Domokos Géza* fegyelmeztetésére (hogy G. úr rosszul értelmezi a történelmet) *Prahova megye képviselői*. Egyikük, aki történésznek nevezi magát, azt mondta, hogy mindaz, amit G. úr elmondott, igaz, történelmi tény; a tábornokok nem is igazi szabadságharcosok, mert nem ott harcoltak, ahol mi tudjuk.

A továbbiakban felállott egy konstancai frontos képviselő, aki azt a javaslatot tette, hogy bocsássák szavazás alá: az ország területén, ami nem a román nemzettel kapcsolatos ünnepség, megemlékezés, az legyen tilos (!). Erre egy *Arad megyei román képviselőnő* próbálta elmondani, hogy Romániának is vannak Magyarországon hősi halottai, kegyhelyei, s a románság nem vállalhat ilyen tilalmat. (A következő napokban ezt a képviselőnőt csúnyán megtámadták a sajtóban, tanácsolva neki, hogy ha ilyen álláspontra helyezkedik, akkor tanácsosabb, ha elhagyja az országot, és Magyarországra költözik.) Végül a Ház elnöke, *Dan Martian* higgadtságra kérte a jelenlévőket, és a javaslat megszavazása is elmaradt.

Egy alkalommal sor került a kormányhoz intézett írásbeli kérdések előterjesztésére. Elhangzott *Gambra* úr három kérdése, kérése is:

1. A bukaresti volt 33-as (most újjáalakult magyar) iskolában az oda visszahelyezett két román osztály nem tud rendesen tanulni, mert állandóan zaklatják őket, lehetetlen órarendet készítenek számukra, a tanítás de. 9-től este 10-ig tart (?!). Ezért kéri a tanügyminisztert, tegye lehetővé, hogy Bukarestben a román gyerekek háborítatlanul tanulhassanak.

2. Ismételten kérte, hogy a Parlament hozzon létre egy bizottságot, amelynek feladata legyen, hogy kiderítse, miért üldözték el Kovászna, de főleg Hargita megyéből a román családokat. Ezeket az eseteket a létrehozandó bizottság vizsgálja felül, és az érintett családokat helyezze vissza jogaikba (!?).

3. Az 1918-as gyulafehérvári nagygyűlés emlékére december 1-én rendezendő ünnepségen, ha esetleg - jelen lesznek az RMDSZ képviselői, ne hivatkozhatnak a Gyulafehérvári Nyilatkozat 3. pontjára, amely kimondja, hogy mindenki a maga nyelvén tanulhat, ítélezhet, igazgathatja magát, mert ezt a pontot a magyarok nem fogadták el, s így most nem lehet alapjuk arra, hogy most ezeket a jogokat követeljék.

Nem sokkal ezután Gamba úr ismét szót kért, de annak, amit mondott, már csak az elejét hallhattuk, mert közben csoportunk elhagyta a termet.

Kivonulásunkat taps kísérte. Erről nekem az a véleményem, hogy voltak, akik valóban együttérzésből tapsoltak, de alaposan körültekintve, az arcokon rosszindulatot, kárörömet fedezhettem fel, azért, hogy sikerült olyan helyzetet teremteniük, hogy mi kivonuljunk. Tehát vegyes tapsot kaptunk.

Fontosnak tartom elmondani, hogy a Parlamentben olyan szólások is elhangzottak, amelyek nemcsak a románságot uszítják a magyarok ellen, hanem a többi nemzetiségeket is igyekeznek ellenünk hangolni. Mi a televízióban kértük Gamba úr fegyelmi bizottság elé hívását.

A legutolsó napokban nem nemzetiségi ügyekkel, hanem a gazdasági szükségszerűségekkel foglalkoztunk. Konkrétan a munkanélkülieknek juttatandó segélyezés törvénytervezetéről, a sztrájk törvényről, valamint az áremelések bonyolításáról szólhatok. Ezekben a napokban pozitív változást tapasztalhattunk a Parlament életében, határozottabb és nyíltabb lett a gondok feltárása. A kormány most nagyon komolyan ráállt a gazdasági átalakítás meggyorsítására.

(Lejegyezte: Simó Márton)

Kárpátalja

Zubánics László:

A TEMPLOMOS LOVAGREND VÁRA SZEREDNYÉN

Ungvárról Munkács felé haladva félúton az utazó önkéntelenül is felfigyel a Szerednyére vezető út mentén emelkedő dombra, és alatta az omló-bomló, de még mindig lenyűgöző méretű kőfalakra. Ez a vár egyike kevés Árpád-kori építészeti emlékeinknek. Szent István utódai emeltették a frissen felvett keresztény vallás védelme és - főleg - terjesztése céljából.

Abban az időben az új hit terjesztésére korántsem volt elegendő a misszionáriusok ékes beszéde. A mindenkori uralkodók a meggyőzésnek inkább a fegyveres formáit részesítették előnyben. Ezt sokkal hatékonyabbnak tartották a papi áldásnál, a szentbeszédnél. A hitterjesztésnek ezt a módját legékesebben a *Templáriusok* képviselték. Ők mindig az államhatárok közelében helyezkedtek el, ott emelték az akkori idők bevehetetlennek tartott erődítéseit, s álltak a mindenkori uralkodók szolgálatára.

A lovagrend egészen 1312. évi feloszlatásáig birtokolta ezt a várat. Ezután a *Pálos tanítórend* tulajdonába került az építmény. Az egyházi rendek, monostorok, kolostorok fokozatos felszámolása után a táj hűbérurái vették azt birtokukba. Egy időben a *Drugetheké*, majd a *Dobó családé* volt. Itt élt egy ideig *Dobó István*, az egri főkapitány is, aki, két ezer védőjével visszaverte a törökök hadát, majd belekeveredve egy Habsburg-ellenes "összeesküvésbe", több évet töltött a pozsonyi vár tömlöcében. kiszabadulásának nem sokáig örülhetett, mert 1572. májusának végén a szerednyei várban meghalt. Fia, Ferenc gyermektelenül halt meg. A vár a *Rákócziak* birtokába került. A XVIII. században még némi szerepet játszott a Habsburg-ház elleni kurucfelkelés támaszpontjaként. A magyar szabadságharc leverése után azonban lerombolták és fokozatosan az enyészeté lett.

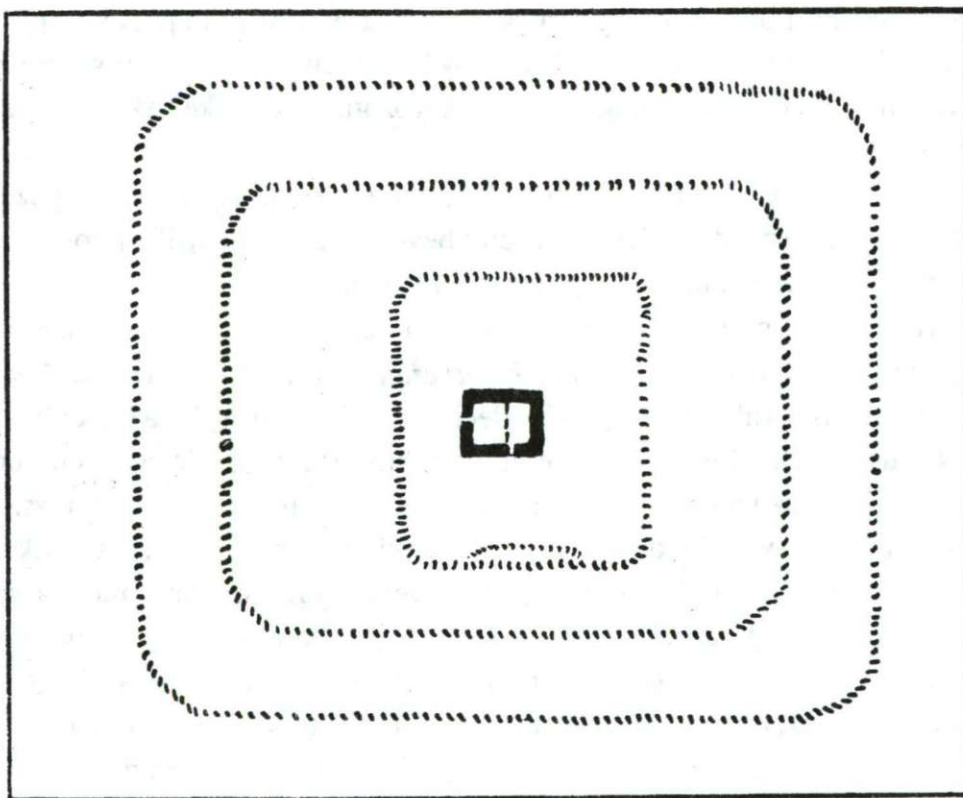
A vár egyik legrégebbi építészeti emlékünks. Szerkezete még nem viseli magán a későbbi korok raffináltabb hadművészetének nyomait. A legegyszerűbb erődítményünk. Mindössze egy nagyobb teremből és egy négyszögletes előretolt bástyából áll. A bástya, az úgynevezett "donzson", kétszintes épület volt. A második szintet azonban a földszinttől fagerendázat és fapadló választotta el, melyet a számtalan ostromok egyike során felgyújtottak, s teljesen leégett. A gazda nélkül

maradt építmény egy részét a múlt évszázad folyamán a falu lakossága saját szükségleteire széthordta.

A falak egyébként igen erősek, a vastagságuk helyenként eléri a 2,8 métert. A négyzet alakú bástya 19 x 19 méter alapterületű. Csak a kevésbé erős falakból rakott erősítmenyrészek nem tudtak ellenállni a falusiak szerzési vágyának. Ezek már csak nyomokban fedezhetők fel.

A vár védelmi képességét voltak hivatottak növelni a falak körül ásott mély árkok és földhányások, védelmi sáncok. A várárkokat vízzel töltötték fel a közeli patakból. Gyakorlatilag ez képezte a legerősebb védelmi vonalát a várnak. A bástyához csatlakozó várépítmények egész területe nem nagy, mindössze 240 x 120 méter.

(Szova Péter tájkutató hagyatékából)

A szerednyei vár alaprajza

Kancsár Attila:

A NUMERUS CLAUSUS SZEGEDEN

Azt mondom, **numerus clausus**, a lexikon azt feleli rá: (lat., zárt szám) az a szám, amelynél több tagja valamely testületnek, társulatnak vagy intézménynek nem lehet, ill. szélsőséges esetekben valamely hitfelekezet (pl. izraelita), társadalmi osztály vagy réteg tagjai ezekbe csak korlátozottan, vagy egyáltalán nem vehetők fel. - Mo.-on a _t először az 1920: 25. tc.-kel az oktatás területén vezették be. (...) A törvény 3.§-a kimondta, hogy "az ország területén lakó egyes népfajokhoz és nemzetiségekhez tartozó ifjak arányszáma a hallgatók közt lehetőleg elérje az illető népfaj vagy nemzetiség országos arányszámát, de legalábbis kitegye annak kilencztizedét".

Nézzük meg - ha csak vázlatosan is - korabeli újságcikkek alapján a törvény létrejöttének hátterét és utóéletét, különös tekintettel Szegedre.

Városunk 1921 után, a kolozsvári egyetem áttelepítése után jelentős egyetemi várossá vált. Ez a tény, s az a körülmény, hogy Szegeden mindig is nagyszámú zsidó polgárság élt, vezetett oda, hogy itt hatványozottan jelentkeztek az országos problémák.

Az országban ekkor csaknem egymillió zsidó élt. Érvényben volt még az 1895. XLII. tc., amely az izraelita vallásfelekezetet bevett felekezetté nyilvánította, s nem faji, hanem vallási alapon ítélte meg, ki zsidó, ki nem.

A frissen uralomra került *Horthy-rendszer* jelszavai: "Az egyik a keresztény gondolat, melyet röviden fajvédelemnek nevezünk, a másik pedig az agrárius gondolat" (Gömbös Gyula beszéde 1923. december 17., Képviselőházi Napló 1922-27. évi ciklus XVIII. 159.). Az elvesztett háborúért, a területcsökkenésért, a gazdasági bajokért az idegen tőkét, a zsidó tőkét tették felelőssé. Minden zsidót a hazafiatlanság vádjával illették, így a szegedi hitközséget is. A hitközség nyilatkozatot tett közzé 1920. január 16-án a Délmagyarországban, mert a vádak szerint a szegedi zsidóság pénzzel és sajtó útján gátolta az ellenforradalom kibontakozását. Ez nem igaz, - mondták - hiszen ők a proletárdiktatúrával szembehelyezkedtek, ők fegyverezték le a vörösöket, a törvényes rend helyreálltáig óvták a város és polgárai vagyonát, és a katonaállításnál az 5%-nyi zsidó lakosság 17,5%-át adta a felállított csapatnak.

A magyar földön elkövetett atrocitások miatt a magyar zsidók egy része Bécs felé menekült, ezért az ottani képviselők követelték kormányuktól, hogy ne engedjenek be Bécsbe és Alsó-Ausztriába zsidó menekülteket, mert azok zugkereskedelmet űznek.

Szeged Főrabbiját, dr. Löw Immánuel a Nemzeti Újság mindenféle képtelen vádakkal illette. Állítólag egy külföldi (holland) újságnak nyilatkozva a rabbi a magyarokat butának, erkölctelennek nevezte, gyalázta Horthyt, Apponyit, a székelyekről azt mondta, nem magyarok, hanem románok stb. A főrabbi a vádakat nem ismerte el, koholmányoknak nevezte. A közvélemény, a parlament nyomására mégis előzetes letartóztatásba helyezték és vizsgálatot indítottak ellene. "A főrabbi vagy őrült, vagy képmutató, hiszen atillában járt, magyarul beszélt, támogatta a magyar nemzetet" - mondja a Délmagyarország cikkírója. Egyébként a rabbi nagyapja volt az első rabbi, aki magyarul tartotta a szertartásokat a zsinagógában, még a XIX. század derekán!

1920. szeptember 3-án Haller vallás- és közoktatásügyi miniszter mondott beszédet a *numerus clausus* mellett. Szerinte még Octavian Goga is kineveti a magyarokat, mert a zsidók tartják kezükben a szellemi életet; az utolsó nagy magyar költő Arany János volt, azóta a magyar irodalom eltűnt; a liberális elméleteknek a magyar politikában semmi helyük, ezért el kell vetni őket. Végül a nemzetgyűlés elfogadta az 1920. XXV. tc.-t a *numerus clausus*ról. A felvételeknél érvényesíteni kell a nemzethűségi és erkölcsi szempontokat, korlátozni a zsidó hallgatók felvételi keretszámát.

A magyar közéletben továbbra is folyamatosak a zsidók elleni támadások. 1924. januárjában azzal vádolják meg a szegedi egyetemet, hogy enyhén alkalmazza a törvényt. Veszprémy Dezső rektor igyekszik nyugtatni a közvéleményt: betartják a szabályokat - mondja.

A vádak tarthatatlanságát már a szegedi hitközség nyilatkozata is mutatta. A legtöbbet emlegetett zsidóellenes hamisítványt, a "*Sion bölcseinek jegyzőkönyvét*" is hiteles dokumentumokkal cáfolták. Megállapították, hogy ez a könyv Maurice Joly III. Napólen ellen 1864-ben írt pamfletjének durva fordítása. A könyvben a már unalomig ismételt vádakat szerepeltek - világuralmi vágy, a bolsevizmus finanszírozása, a világháború kirobantása stb. A *numerus clausus* szükségességét is egyre többen bírálják, a szegedi egyetem tanárainak többsége is elveti a tanulók számának kontingentálását, mert az árt a magyar tudománynak. Az intézkedés csökkentette ugyan az egyetemek zsúfoltságát, de a felsőoktatás kérdését nem oldotta meg. Mindezek következtében 1928. március 1-én a felsőház elfogadta az 1928. XIV. tc.-t a *numerus clausus* módosításáról, melyben megszünteti a népfajok és nemzetiségek szerinti korlátozást, helyette a különféle foglalkozási ágak közötti arányt mondja ki.

1932. október 1-én megalakult a Gömbös-kormány. Gömbös október 12-i parlamenti beszédében a vallásfelekezeti békét is fontosnak tartja, s kimondja, hogy revideálta a zsidókérdés álláspontját. "A zsidóságnak azt a részét, amely

sorsközösséget érez a nemzettel, éppúgy testvéremnek kívánom tekinteni, mint magyar testvéreimet."

Ugyanakkor Szegeden az orvosi egyetemen megverték két zsidó vallású fiút az anatómia terem előtt. A rektor, *Schmidt Henrik* vizsgálatot indított az ügyben. A komoly egyetemi ifjúság elítélte az akciót. Másnap azonban ismét bántalmaztak egy zsidó vallású hallgatót. Még a kultuszminiszter, *Hóman Bálint* is nyugalomra intete a békétlenkedőket. A rektor felszólította a hallgatókat, hogy csak a tanulással foglalkozzanak, mert nagyon súlyos következményekkel fog járni a cselekedet megismétlődése. A rendőrség is vizsgálatot indított az ügyben, mert már horogkeresztes rohamcsapatokat akartak szervezni Szegeden, amelyekbe a diákokat is szerették volna bevonni. Röpcédulákat terjesztettek, munkanélkülieket próbáltak lázítani, de azok elzavarták a horogkeresztes agitátort.

A kelet-európai helyzetre jellemző, hogy az elcsatolt területeken azért üldözték a zsidókat, mert azok magyarnak vallották magukat. 1932. december 1-én *Kolozsvárott* tomboló magyarellenes tüntetés volt, felgyújtották a magyar konzulátust, magyarul beszélőket vertek az utcán. A magyar diplomáciai lépésekre válaszul a románok rendőrkordonnal vették körül a kirabolt, felgyújtott kolozsvári konzulátust. December 8-án *Brassóban* a magyarellenes *cuzisták* és *vasgárdisták* összeverekedtek ugyan, de utána egyetértésben fogadták el magyar- és zsidóellenes nyilatkozatukat.

A német befolyás erősödésére, a hitleri Németország nyomására újra nőtt a zsidóellenesség Magyarországon. A magyar törvények azonban tiltották a felekezetek elleni izgatást. Így pl. 1937. októberében nyilas agitátort ítétek el hitfelekezet elleni izgatásért. A nyilasok röpcédulát nyomtattak, majd egy 17 éves fiú a Tanyai Újságba rejtve terjesztette azt.

1938. áprilisában gróf Széchenyi György felszólalt a parlamentben az antiszemita demagógia ellen: *"Vannak félőrültek, akik a magyar belpolitikát egy mondatra akarják szűkíteni: Ha a faji elv alapján áll valaki, abban az esetben feltétlenül a mi barátunk, mondják. Ez a keresztény isteni és emberszeretettől is idegen, hiszen az megköveteli, hogy szeresd a zsidót. Az antiszemitizmus nem egyeztethető össze a renddel, mindenkit arányosan kell terhelni. A magyar nemzet hivatásától, a szentistváni állameszmétől tér el, ha a kormány zsidóellenes törvényét elfogadja".*

A Magyarországi Izraeliták országos irodája is tiltakozik a törvényjavaslat ellen, hiszen az sérti a jogegyenlőség elvét és az 1867. XVIII. tc.-t, amely az izraelita állampolgárok jogegyenlőségét mondta ki. Az Iroda a két Házhoz és Magyarország főméltóságú kormányzójához fordul: *"Nincs a földkerekségen Magyarországon kívül más hazánk, nincs más oltalmunk, mint a haza törvényei, nincs más menedékünk, mint az emberiség ama kötelességei, amelyekkel ember - ember iránt kivétel nélkül tartozik".*

Rassay Károly is nagy beszédben utasította el a szentistváni állameszmét sértő javaslatot: *"A javaslaton rajta a védjegy: Made in Germany. Nagy hiba, hogy fajként, s nem vallásfelekezeti ként kezelik a zsidóságot. Állampolgári jogokat csorbítanak, s a haza határain belül hoznak létre egy új kisebbséget, mikor a határokon túl 3 millió magyar szenved. Kérdés: akik meghaltak 1848-49 védelmében, Haynau keze által, az 1914-18 világháborúban, az 1920-as ellenforradalomban, de sem ők, sem családtagjaik nem keresztelkedtek ki - ők nem magyarok? Vajon mennyi tiszteletet érdemelnek? A javaslat nem old meg semmit: a gazdasági problémákat, a földhiányt, a 3 millió nincstelen problémáját! Akkor miért akarjuk bevezetni?"*

Gróf Apponyi György is felszólal a kérdésben. Szerinte sem old meg semmit a javaslat, és az alkotmánnyal is ellentétben áll. *"Ha az alkotmány egyik lényeges alapját lebontjuk, amelyet nem lenne szabad, akkor ne csodálkozzunk a gazdasági, társadalmi létbizonytalanságon. A magyar nemzet fiai között nem lehet különbséget tenni, akármilyen vallású."* A javaslat nem ismer mértéket: csak az újságírói szakmákban 1.5 év alatt, más szakmákban 5 év alatt kell megváltoztatni az arányokat.

Hiába minden. 1938. május 29-én kihirdetik a XV. tc.-t, az ún. 1. zsidótörvényt: 5 év alatt 20%-ra kell csökkenteni a zsidó dolgozókat, tagokat. Zsidó az, aki izraelita vallású.

A német nyomás fokozódása, a nyilaskeresztes párt befolyásának erősödésére következtében 1939. május 5-én elfogadják az ún. 2. zsidótörvényt is. Zsidónak számít az, akinek egyik nagyszülője zsidó. Állampolgárságuk visszavonható, ha 1914. július 1. után kelt. A zsidótörvények szigorodását a közvélemény nem nézte jó szemmel, s sok esetben nem is tartotta be.

1942. március 18-án - hosszú idő után ismét - tüntettek a zsidó hallgatók ellen a szegedi egyetemen. Mintegy 100 fő tüntetett 3 délvidéki zsidó hallgató felvétele ellen, akiknek ezt a kultuszminiszter engedélyezte. Követelték az összes zsidó hallgató és zsidó származású egyetemi alkalmazott elbocsátását is. A tüntetés végül rendbontás nélkül feloszlott.

Nálunk nem vezetett, nem vezethetett megoldáshoz a zsidókérdésben a német módszer, a *"végső megoldás"*. A magyar nép többségének akaratával ütközött ez, akik mindent megtettek a zsidótörvények, a deportálások megakadályozására.

Albert Gábor:

BLASKOVICH-MÚZEUM TÁPIÓSZELÉN

Tanszékünk negyedéves hallgatói 1990. októberében meglátogatták a tápiószelei *Blaskovich Múzeumot*, mely értékes és különleges gyűjteményével joggal tarthat igényt a látogatók érdeklődésére.

A múzeum anyaga a Blaskovichok két fő szenvedélyének, a *műgyűjtésnek* és a *régészetnek* köszönhető. Még a XIX. század elején kezdte el *Blaskovich Gyula* a "családi régiségek", köztük híres festmények, metszetek összeválogatását. Ezt a tevékenységét fia, *ifj. Blaskovich Gyula* is folytatta. A gyűjtemény igazi kiteljesítője a *Blaskovich György* (1878-1960) - *Blaskovich János* (1883-1967) *testvérpár*, akik már régészettel is foglalkoztak. János kezdeményezésére - aki a hun király, Attila székhelyét akarta megkeresni - már az 1920-as években megindultak az ásatások Tápiószelén és környékén. Ekkor került elő Tápiószentmárton mellett - többek között - a híres *szkíta aranyasarvas* is. Az ásatások menete 1938-ban vett nagyobb lendületet, amely - kisebb-nagyobb megszakításokkal - egészen 1953-ig tartott.

A Blaskovich-kúria egykori életét - ha nem is a fényűzés, de - a jómód, a művészetek, a tudomány támogatása és a vadászat jellemezte, hasonlóan a kór tipikus *köznemesi életmódjához*.

A kúria egykori termeit járva elsőként az *ebédlőbe* lépünk, melynek falait vadásztrófeák díszítik. A helységben jelentős iparművészeti tárgyak találhatók, - többek között - ékszergarnitúrák, a híres *danzigi dísztál*, valamint a szkíta aranyasarvas pontos másolata is. A terem közepén, a kerekasztalon egy bagoly-formájú tintatartó áll, melynek talpazatán ez olvasható görögül: "*A Bölcsesség nem mindig azonos az Igazsággal*". A Blaskovichok természettudományos érdeklődését a teremben látható gazdag ásvány-, kagyló- és csigagyűjtemény bizonyítja.

A *szalont* egy 1800-as évek beli garnitúra díszíti, de a helységben rokokó stílusú mahagóni szekrény, későbarokk házioltár, neobarokk sarokvitrin is látható. A falakról olyan híres festmények tekintenek a látogatókra, mint *Barabás Miklós* és *Lotz Károly* művei. Külön említést érdemel egy ismeretlen

Fapipa
(XIX. század)

bécsi festő *Bűnbánó Magdolnája*, aki, bárhol álljunk is, mindig reánk szegezi tekintetét.

A szalonból továbblépve a nappaliba érünk, melyet nagyrészt XIX. század végi bútortat díszít. Ennél korábban, a francia forradalom korára datálható az a *varrószele*, melyből gombnyomásra a Marseilles dallama csendül fel, és a kor szokásának megfelelően - természetesen - titkos fiókot is rejt magában. Nagy érdeklődésre tarthat számot a *pipatő*, és egy üvegszele, melyben XV-XIX. századi ötvösmunkák láthatók.

Aranyozott ezüst díztál – Danzig. (XVII. század)

A *dolgozószoba* a tudomány birodalma: itt található a családi könyvtár és levéltár. A falon Blaskovich György és János arcmásai őrzik a terem nyugalma.

Az ötödik teremben találjuk a család *fegyvergyűjteményét*, olyan kiváló darabokkal, mint XVII-XIX. századi díszfegyverek, vadászpuskák, II. Rákóczi Ferenc lovának szerszámai és Vak Bottyán handzsára, melyet az esztergomi pasától kapott ajándékba. Itt található *Pálik Béla* festménye a leghíresebb magyar versenylőről, *Kincsemről*.

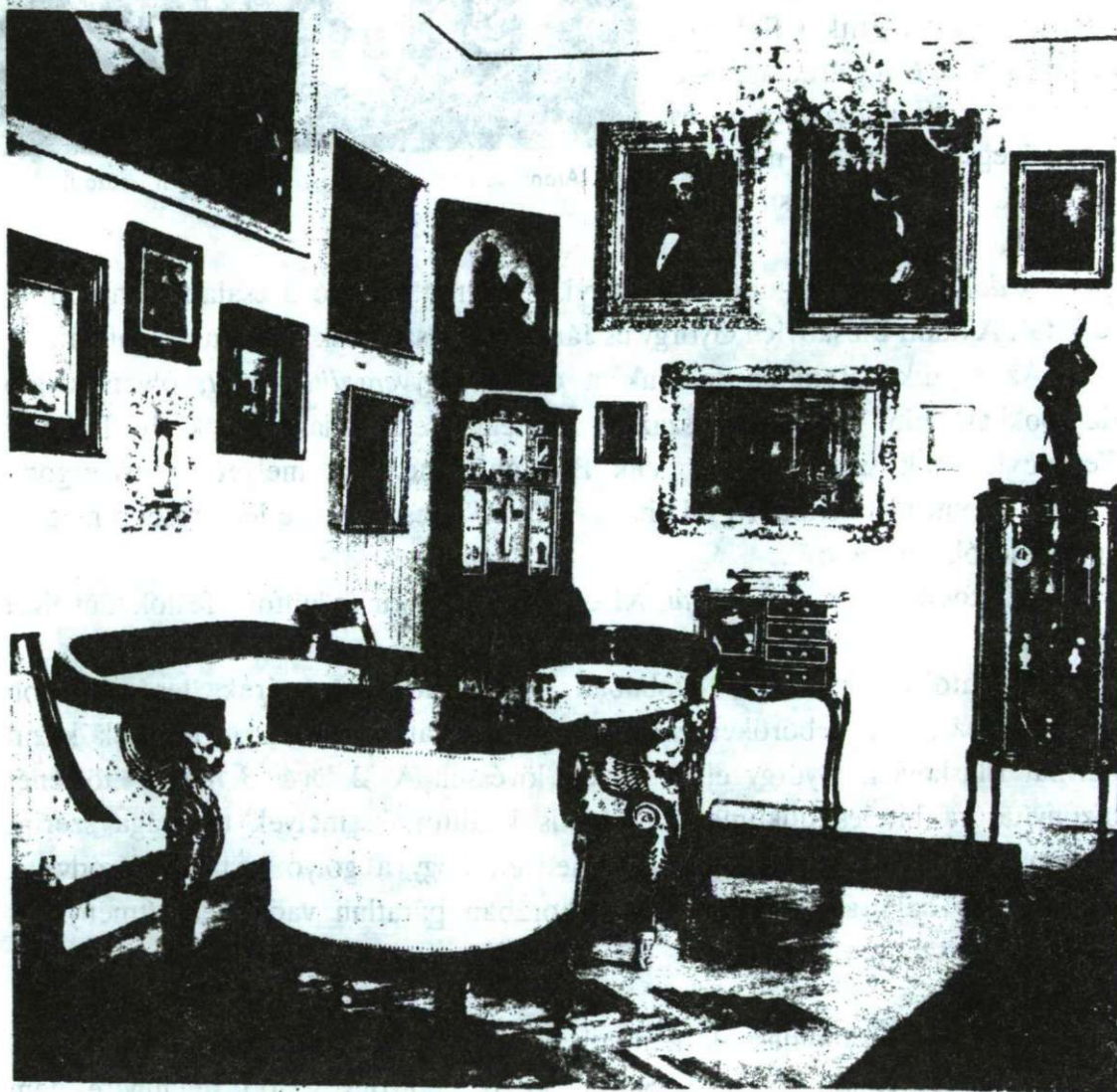
A hatodik terem a *kis képtár*, XIX. századi magyar és külföldi festők műveivel díszítve.

Az utolsó, legkisebb szobában a Blaskovich-testvérek legértékesebb vadásztrófeáit, medvebőröket és más trófeákat állítottak ki. A medvék közül hármat Blaskovich György ejtett el két lövéssel. A "2 lövés 3 medve" történet bizonyítására hiteles dokumentumokat is kiállítottak, melyek tanúsága szerint György úgy találta el az egyik anyamedvét, hogy a golyó testén átfúródva a kisbocsot is halálra sebezte. A saját korában páratlan vadászteljesítményként tartották ezt számon.

Remélem, kirándulásunk nem volt hiábavaló, hiszen egy ma is "élő" nemesi kúriával ismerkedhetünk meg. Sajnos az is bebizonyosodott, mennyire nem ismerjük saját hazánkat, hisz' indulásunk előtt sokan azt sem tudták, merre található Tápiószéle. Pedig - azt hiszem - büszkék lehetünk, hogy ilyen

múzeumaink vannak, büszkék lehetünk magyar mivoltunkra. Kizárólag *csak* erre a pozitív nemzeti érzésre lenne szüksége ma mindenkinek.

Befejezésül hadd mondjam el azt, amivel kezdenem illett volna. Köszönetet kell mondanom a múzeumnak, mert nem mindennapi módon állt nyitva előttünk; a történelem tanszéknek, mert lehetővé tette az ingyenes kirándulást; *Czuth tanárnőnek* és *Nyulassi tanárnőnek*, hogy elkísértek minket; *Bátri Blanka* IV. éves történelem-orosz-népművelés szakos hallgatónak, aki segített megszervezni a kirándulást, és - természetesen - a hallgatóknak, mert eljöttek velünk.

Anekdotalincs

Orvosi titok

Moliere találkozott egy orvossal, aki titokzatosan félrehívta, és a fülébe súgta:

- Kedves barátom, egy különös dolgot akarok önnek elbeszélni, mely éppen most történt velem.

Az író felkiáltott:

- Ah, Istenem, talán meggyógyította egyik betegét?

Gyakorló órák

Börne súlyos betegen feküdt.

- Ön ma reggel sokkal nehezebben köhög - mondta neki az orvos.

Börne még egyet köhintett, majd felsóhajtott:

- Pedig egész éjjel gyakoroltam.

Igazság a hazugságról

Mark Twain, az író így szólt egy dámához az ebédlőasztalnál:

- Ön elbűvölő!

- Sajnos, én nem viszonzhatom e bókot hasonlóval - felelte a dáma.

Az író mosolyogva jegyezte meg:

- Tegyen úgy, mint én: hazudjon!

A becsületes elvesztő

Dumas-tól valaki megkérdezte, mit tenne, ha találna 100.000 frankot.

A regényíró rendíthetetlen komolysággal felelte:

- 10.000 frank jutalmat küldenék a becsületes elvesztőnek.

Hát egy számár nem felel meg?

Devrient, a híres színész a berlini színházban Shakespeare III. Richard című darabjában a címszerepet játszotta. Ahogy elkiáltotta magát, hogy: " Lovat! Lovat! Országomat egy lóért!" - a kakasülő utolsó sorából valaki odakiáltotta:

- Hát egy számár nem felel meg?

- Megfelel, jöjjön ide! - vágta rá Devrient.

Intelligencia kérdése

Schopenhauertől egy hölgy azt kérdezte, vajon a férfiak vagy a nők intelligensebbek-e.

- A nők - felelte a filozófus -, mert a férfiakkal ők házasodnak, míg a férfiak a nőkkel kötnek házasságot.

Panasonic

Arjegyzték 1990. nov. 10. - dec. 10.

„ÖNBIZALOM A SIKER ELSŐ TITKA.”
/ R.W. Emerson /
„EGY JÓ TELEFON A MÁSODIK.”
/ PROCONTROL /

Tipusjel	Megnevezés	Üzleti nettó ár	28-45 napos szállítás 70 % fiz.
KX-T 30810/PC	3/8 telefonközpont kompl.	59.900,-	49.900,-
KX-T 30820/PC	Hangos mellékállomás	19.900,-	13.900,-
KX-T 30830/PC	Vezérlőkészülék LCD-vel	24.900,-	17.900,-
KX-T 30860/PC	Kaputelefon adapter	7.900,-	6.200,-
KX-T 30865/PC	Kaputelefon	3.900,-	2.400,-
KX-T 30866/PC	Ajtózárs adapter	8.900,-	6.900,-
KX-T 30890/PC	„Hands free” kezelő fejhallgató	15.900,-	13.900,-
KX-A 16/PC	Szünetmentes tápegység	13.900,-	9.900,-
KX-T 30855/PC	Kábelfogadó kapcsolószekrény	9.900,-	8.900,-
KX-T 61610/PC	6/16 Telefon központ kompl.	99.900,-	79.900,-
KX-T 61620/PC	Hangos mellékállomás	19.900,-	13.900,-
KX-T 61630/PC	Vezérlőkészülék LCD-vel	24.900,-	16.900,-
KX-T 61640/PC	Közvetlen állomás konzol	18.900,-	14.500,-
KX-T 61650/PC	Mellékállomás 6/16-hoz	15.900,-	10.900,-
KX-A 16/PC/16	Szünetmentes tápegység	13.900,-	9.900,-
KX-T 61655/PC	Kábelfogadó / kapcsolószekrény	19.900,-	15.300,-
KX-T 12321/D/PC	12/32 telefonközpont 8/16	199.900,-	149.900,-
KX-T 123220/PC	Hangos mellékállomás	19.900,-	13.900,-
KX-T 123230/PC	Vezérlőkészülék LCD-vel	24.900,-	17.900,-
KX-T 123240/PC	Közvetlen állomás konzol	29.900,-	14.900,-
KX-T 123241/PC	Csatlakozó interface	9.900,-	4.200,-
KX-T 123250/PC	Mellékállomás 1232-höz	15.900,-	10.900,-
KX-T 123270/PC	8 mellékállomás bővítőkártya	39.900,-	16.900,-
KX-T 123280/PC	4 fővonalas bővítőkártya	37.900,-	14.900,-
KX-T 123281/PC	2 fővonalas bővítőkártya	19.900,-	9.900,-
KX-A 201/PC/32	Szünetmentes tápegység	16.900,-	11.900,-
KX-T 123255/PC	Kábelfogadó / kapcsolószekrény	35.900,-	29.900,-
KX-T 2335	28 Memóriás telefon	4.900,-	4.390,-
KX-T 2355	28 Memóriás hangostelefon	6.900,-	6.390,-
KX-T 2365	28 Memóriás hangostel.LCD	7.900,-	7.490,-
KX-T 3155	2 vonalas telefon	19.900,-	12.900,-
KX-T 2385 D	Üzenetrögzítő és telefon	13.900,-	9.900,-
KX-T 2632 B	Üzenetrögzítő és telefon	19.900,-	17.900,-
KX-T 2429/2470	Computeres üzenetrögzítő és tel.	23.900,-	19.900,-
KX-F 120 B	FAX + Üzenetrögzítő + tel.	99.900,-	95.900,-
AT-468	Csatlakozó doboz fall	260,-	220,-
TE 5307	4 pólusú MODULAR dugó	30,-	20,-
4 - 161196 - 4	4 eres spec kábel drapp/szűrke	45/m	29/m
KX-T / TM	Telepítési díj/mellékállomás	5.900,-	4.900,-

Garancia: a készülékeket 1 év garanciával szállítjuk.
Szervíz: szervízhalozatunk 48 órás szervízt biztosít.
Üzembehelyezés: tanácsadás, tervezés, telepítés, kulcsrakész átadás

Közvetlen fogyasztói értékesítés, telepítés, szerelés kulcsrakészen, ill. viszonteladók és szerelők távközlési vállalatok, cégek részére nagykereskedelmi értékesítés:

**PROCONTROL
ELECTRONICS
LTD.**

6720 Szeged, Széchenyi tér 8.
Telefon: 62/24-711, Telefax: 62/14-477
1077 Budapest, Wesselényi u. 76.
Telefon: 121-1446, Telefax: 121-1446

GRAFO-AGENT

Panasonic

**A TÁVKÖZLÉSBEN
IS VILÁGMÁRKA**

KÖZLEMÉNY

Budapest: tel. 121-1446
Szeged: tel. 62 / 24-711

**A KÖHÉM Postai és Távközlési Főfelügyelet
1990. október 29-én kiadta a**

típusjóváhagyó okiratot

a Panasonic KXT telefonrendszerek hazai előírások szerint módosított változataira. A PC megkülönböztető típusjelzéssel ellátott alközpontok és készülékek mindenben megfelelnek a biztonsági-munkavédelmi, rádiózavarcsökkentési, távközléstechnikai műszaki feltételeknek, és a szolgáltatási szerződés keretei között - a közeli távközlési hálózatra csatlakoztathatók.

Az engedélyezett típusok:

- KX-T 30810/PC 8 vonalas alközpont és készülékei, / kivétel a 30850 /
- KX-T 61610/PC 16 vonalas alközpont és készülékei,
- KX-T 123211 D/PC 32 vonalas alközpont és készülékei.

A felhasználók számára fontos - amit célszerű ellenőrizni, és a szerelést végző cégtől megkövetelni -, hogy a fenti engedély alapján telepített készülékeken rajta legyen a K-XT.... / PC típusjelzés és a Postai és Távközlési Főfelügyelet címkeje és ellenőrző kódja.

A KXT.... / PC típusjelű telefonrendszerekre forgalmazási engedéllyel egyedül a PROCONTROL ELECTRONICS LTD., a Panasonic magyarországi disztribútora rendelkezik.

GRAFO-AGENT